

Rondleiding in de kerk

VOOR DUMMIES®

Het kerkgebouw als klankbord voor het christelijk verhaal

Informatiebundel

bij de vorming 'Kerk voor dummies' op dinsdag 27 oktober 2015
in de kerk van Sint-Gillis (Sint-Gillisvoorplein, Sint-Gillis)

Inhoudstafel:

1. Visie
  - a. Drie uitgangspunten
  - b. Drie valkuilen
  - c. De kerk als klankbord voor het christelijk verhaal
2. Tips voor de getuigenis
3. Praktische tips
4. Achtergrondinformatie

Met de steun van de

VLAAMSE
GEMEENS
CHAPSCO
MMISSIE

1. Visie

1a. Drie uitgangspunten

Wie vandaag een rondleiding in een kerk wil geven aan jongeren houdt best rekening met volgende uitgangspunten.

Eerste uitgangspunt: “ze weten niets meer!”. Dit is een vaststelling die ruim gedeeld wordt door catechisten en godsdienstleerkrachten wanneer het gaat over de kennis van jongeren over het christendom. Een rondleiding in een kerkgebouw kan jongeren op een heel materiële manier terug in contact brengen met de christelijke wortels van onze westerse samenleving. *Een kans!*

Tweede uitgangspunt: “de kerk is saai”. Deze keer zijn natuurlijk niet de catechisten, godsdienstleerkrachten of kerkgidsen aan het woord, maar de jongeren zelf. We veralgemenen natuurlijk. Lang niet alle jongeren denken zo. Toch kunnen we niet ontkennen dat het vertrouwen in het instituut kerk in de brede laag van de bevolking weg is, dat de huidige westerse cultuur, waarin kinderen en jongeren gesocialiseerd worden, eerder negatief staat tegenover religie en dat de kerk niet bepaald een fris en jong imago heeft. Een rondleiding in de kerk kan dit vooroordeel bevestigen... of juist niet... *Een kans?*

Derde uitgangspunt: “jongeren zijn zinzoekers”. Ook vandaag zijn jongeren op zoek naar zin en naar wat waardevol is in het leven. Ze doen dat niet in een vacuüm. Ze kijken daarbij op naar referentiefiguren aan wie je in hun leven kunt zien wat waardevol en zinvol is. Zo kan elke ontmoeting met iemand die zijn of haar geloof op een authentieke manier beleeft, een ankerpunt zijn voor de godsdienstige ontwikkeling van een jongere. Een rondleiding in een kerkgebouw biedt ontmoetingskansen met geëngageerde gelovigen. *Vaak een gemiste kans!*

1b. Drie valkuilen

Als we enkel rekening houden met het eerste uitgangspunt is de verleiding groot om van een rondleiding in een kerk een lange catechese te maken. Dat is begrijpelijk, maar het gevaar bestaat dat het vooroordeel “de kerk is saai” bevestigd zal worden in vele jonge hoofden. Het is niet omdat jongeren na een gidsbeurt terug de 4 evangelisten kunnen opnoemen of dat ze weten welke attributen Sint-Pieter in zijn handen heeft (en in het beste geval ook waarom) dat een gidsbeurt daarom geslaagd is.

Als we enkel rekening houden met het tweede uitgangspunt kunnen we methodieken bedenken die een kerkbezoek interactiever en vooral leuker maken. Op zich geen slechte piste. Verderop in deze bundel geven we enkele tips die in deze richting gaan, bijvoorbeeld een fotozoektocht bij het begin van een kerkbezoek. Als er echter geen rekening wordt gehouden met het feit dat jongeren zinzoekers zijn, dan kan een bezoek heel oppervlakkig blijven. In dat opzicht kunnen we spreken van een gemiste kans.

Als we enkel rekening houden met het derde uitgangspunt bestaat het gevaar dat de gids een geloofsgesprek zal willen forceren. Misschien is er dan zelfs geen sprake meer van een rondleiding, maar eerder van een wandelend gesprek (al dan niet geapprecieerd door de doelgroep). Een rondleiding in een kerkgebouw, zeker als dit gevraagd of verwacht wordt, moet in de eerste plaats een kennismaking blijven met het religieus patrimonium. De gelovige getuigenis zou er idealiter moeten komen, niet in de plaats van de rondleiding, maar binnen het kader van de rondleiding.

1c. De kerk als klankbord voor het christelijk verhaal

Een rondleiding in de kerk met jongeren moet volop gebruik maken van de echo van een kerkgebouw, alleen niet in letterlijke zin: we geloven in het kerkgebouw als klankbord voor het christelijk verhaal. Deze visie steunt op 3 pijlers:

Eerste pijler: vooral de liturgische objecten in een kerk (doopvont, altaar, enz.) laten toe om iets te zeggen over de essentie van het christendom. Integreer die objecten daarom in de rondleiding.

Tweede pijler: laat iets van het christelijk verhaal klinken tijdens de rondleiding aan de hand van een persoonlijke geloofsgetuigenis (hoe ben ik tot geloof gekomen, wat vind ik belangrijk in het geloof, enz.).

Derde pijler: organiseer (een stuk van) de rondleiding vanuit de persoonlijke getuigenis die je wil brengen en niet omgekeerd. Daarvoor neem je best de volgende 3 stappen:

Stap 1: Als voorbereiding op de rondleiding moet je zelf eerst nadenken: welke boodschap wil ik jongeren over het geloof meegeven? Wat is voor mij de essentie van het christendom? Wie is Jezus voor mij? Hoe ben ik tot geloof gekomen?

Stap 2: Welk (liturgisch) object in de kerk laat toe om er deze getuigenis aan op te hangen?

Stap 3: Zorg dat de persoonlijke betekenis die je geeft aan het object niet ingaat tegen de eigenlijke liturgische of traditionele betekenis. Een persoonlijke of originele betekenis is mogelijk, maar het is niet de bedoeling dat je foute dingen zegt over bijvoorbeeld een doopvont. Achteraan deze bundel vind je achtergrondinformatie bij de belangrijkste liturgische objecten in een kerk. **De prioriteit blijft echter de persoonlijke getuigenis:** die is belangrijker dan het geven van een volledige correcte (liturgische) uitleg over het object. De persoonlijke getuigenis heeft de beste kans om jongeren warm te maken voor het christelijk verhaal.

Als we de visie kort willen samenvatten, dan komen we tot de volgende omschrijving:

Organiseer (een stuk van) de rondleiding vanuit een persoonlijke getuigenis en niet vanuit de objecten in de kerk, maar maak wel gebruik van de kerk en zijn objecten als klankbord voor het christelijk verhaal dat je wil laten weerklinken.

Enkele voorbeelden:

- “Ik leef vanuit Gods belofte van leven” (leven sterker dan de dood) → *Paaskaars*
- “Ik voel me herboren als christen, want...” → *doopvont*
- “Ik voel me aangesproken door Mattheus 25: Ik was naakt en gij hebt me gekleed, enz.” → *de deur* (niet enkel toegangspoort, maar ook plaats om naar buiten te gaan = engagement in de wereld = werken van barmhartigheid toepassen)
- “Mijn geloof is als een zoektocht naar God” → *glasramen* met verhalen van het Oude Testament als uitdrukking dat ik in een lange traditie sta van mensen die ook naar God hebben gezocht
- “Voor mij is de persoonlijke ontmoeting met Jezus belangrijk” → *altaar, biechtstoel* (sacrament van verzoening), *preekstoel, ambo* (Jezus ontmoeten in de lezingen)
- “Voor mij is ontmoeting het hart van mijn geloof; de ontmoeting met Jezus laat me toe andere mensen te ontmoeten” → *eucharistie* (dat vieren christenen hier elke zondag), *communie* (uitleg over de communie vanuit een persoonlijke getuigenis zal beter ‘landen’ dan een liturgische uitleg over de communie op zich)

2. Tips voor de getuigenis

Getuigenis niet in de plaats van de rondleiding, maar naar aanleiding van de rondleiding

Als jongeren een rondleiding verwachten, bijvoorbeeld als onderdeel van een interreligieuze pelgrimstocht met moskee-, kerk- & synagogebezoek, dan moet je aan die verwachting voldoen. De uitdaging bestaat erin om iets over de essentie van het christendom te zeggen naar aanleiding van de rondleiding.

Grijp je kans om te getuigen, maar houd het kort

Misschien heb je maar éénmaal de kans om een stukje getuigenis te geven tijdens de rondleiding. Zorg dat je het dan ook gezegd hebt! Het is niet evident om je persoonlijke getuigenis in te bedden in de rondleiding (zie visie). Als de getuigenis losstaat van de rondleiding, dan is 2 tot 4 minuten het maximum. Als jongeren geïntrigeerd raken en vragen stellen, grijp je die kans uiteraard met beide handen. Opdringen is contraproductief, maar aan de andere kant kunnen vragen aanleiding zijn tot een geloofsgesprek: “*Wees altijd bereid tot verantwoording aan ieder die rekenschap vraagt van de hoop die in u leeft*” (1P3,15).

Ga naar de essentie

Maak van je persoonlijke getuigenis geen lang verhaal met veel details. Voor sommigen is dat een grote uitdaging... Ken jezelf!

Ga niet preken

Het is niet de bedoeling om op korte tijd het verlossingsplan uit te leggen.

Geef geen onrealistisch beeld van het leven als christen

Het geloof schenkt ons vrede en blijdschap, maar moeilijkheden en lijden worden een christen niet bespaard.

Gebruik gewone taal

Gebruik geen typisch kerkelijke taal of Bijbelse uitdrukkingen die vreemd zijn voor de ander. Gebruik je eigen woorden.

Je manier van zijn kan je getuigenis ondersteunen... of ondergraven

De manier waarop je de groep onthaalt, je enthousiasme, je interactie met de jongeren,... zeggen meer dan woorden. Als je met je getuigenis een ander beeld van jezelf neerzet dan wat anderen in je zien, wordt het niet aangenomen.

Vertrouw op de Heilige Geest

Getuigen is jouw taak, overtuigen doet de Heilige Geest. Vertrouw op de Heilige Geest, die in je woont en door je spreekt. Onderschat zijn kracht niet, ongeacht hoe de aangesprokene reageert. Als de ander fel tegen je getuigenis ingaat, kan het betekenen dat de boodschap heel goed is overgekomen.

3. Praktische tips

Houd rekening met de doelgroep. Een rondleiding voor een groep vormelingen mag een groter catechetisch gehalte hebben dan een rondleiding voor een klas. Opgelet: niemand is gediend met een lange catechese, ook (brave) vormelingen niet. Beter een catechese die doet inleven, dan een catechese die uitlegt. Oppassen met catechese bij een niet-gelovig publiek. Een persoonlijke getuigenis daarentegen past bij elk soort publiek!

Vermijd de traditionele valkuilen

- Te schools
- Te veel details
- Monoloog (geen vragen stellen)
- Te historisch
- Moeilijke woorden (kerkelijke terminologie, etymologie). Voor jongeren vandaag zijn termen als 'Gods genade', 'heiligheid', 'heil', enz. onbegrijpelijk. Als je ze gebruikt moet je ze ook uitleggen.

Maak de rondleiding **interactief**. Stel vragen. Interesseer je in je doelpubliek. Leer van elkaar. Bij een uitleg over de doopvont kan je bijvoorbeeld vragen of iemand al eens een doopsel heeft meegemaakt en hoe dat was of vragen wie weet op welke dag hij of zij gedoopt werd.

Als onderdeel van een rondleiding kan je een **fotozoektocht** doen. Zeker aan het begin van de rondleiding laat dit kinderen/jongeren toe om de kerk zelf te ontdekken. Laat ze in groepjes aan de slag en laat ze een antwoordblad invullen (bijvoorbeeld: welk attribuut heeft Sint-Pieter in zijn hand – zoek zijn standbeeld en je vindt het antwoord). Als alle groepjes klaar zijn overloop je de antwoorden. Nu kan je eventueel een stapje verder gaan: "Inderdaad, goed geantwoord: Sint-Pieter heeft sleutels vast. Weten jullie ook waarom?" Door de fotozoektocht zijn de kinderen/jongeren meer betrokken = meer geïnteresseerd. Een tegenvoorbeeld: "Kom kinderen, we lopen door naar het volgende standbeeld. Het is Sint-Pieter, hij heeft sleutels vast, want dat zijn de sleutels van de hemelpoort, want..." = saai!!!

Spreek de **verbeelding** aan. Vertel bijvoorbeeld over de Paaswake: “Stel je voor: het is middernacht, deze kerk is dan helemaal donker, geen enkel licht, en dan komen de priesters en enkele misdienaars binnen achteraan de kerk met één enkel vlammetje, het vlammetje van de Paaskaars... het vuur wordt doorgegeven... de kerk baadt in het kaarslicht... van donker naar licht...” De tekst onder ‘Paaskaars’ (zie achtergrondinformatie) geeft een goede aanzet, maar de verbeeldingskracht mag nog enkele graadjes meer worden aangesproken.

De **Aha-Erlebnis** of **eye-opener** is heel effectief.

- Voorbeeld 1 (bezoek aan een gotische kathedraal met vormelingen): “De mensen hebben van dit huis voor God iets magnifieks gemaakt. Het is een prachtige kerk. Toch bestaat er een huis van God dat nog mooier is dan de mooiste kathedraal. Jezus zegt dat. Weten jullie wat Jezus bedoelt?” [vormelingen mogen antwoorden] “Het is de mens zelf, want hij ontvangt de Heilige Geest. Jullie zijn dus oneindig veel mooier dan de mooiste kathedraal!”
- Voorbeeld 2 (kerkbezoek met een klas tijdens een interreligieuze pelgrimstocht): “We hebben tijdens onze rondleiding stilgestaan bij verschillende, soms vreemde objecten. Wat, denken jullie, is het allerbelangrijkste object in deze kerk?” [leerlingen mogen raden] [speel in op de antwoorden: “het altaar? Inderdaad heel belangrijk, maar niet het allerbelangrijkste”...] “Het allerbelangrijkste object in deze kerk, volgens mij, is het kleine vlammetje van de Paaskaars, want het herinnert er ons aan dat het leven sterker is dan de dood, dat God zijn belofte van leven waarmaakt...”

Vergeet de essentie niet!

- In elke kerk vind je meerdere kruisbeelden. Een gids zal zo gemakkelijk iets over Goede Vrijdag zeggen. Vergeet echter niet ook iets over **Pasen** te zeggen!
- Heiligenbeelden, Mariadevotie, prachtig orgelspel, etc. Het mag allemaal aan bod komen, maar... vergeet **Christus** niet!
- Christenen geloven niet om het even wat. Ze geloven in een **God van liefde**.

4. Achtergrondinformatie

De deur

De deur waarlangs we het kerkgebouw binnenkomen is op het eerste zicht nogal evident. Toch functioneert de deur van een kerk als een belangrijk symbool. Elk huis heeft een deur. Wanneer je door de deur gaat, dan overschrijd je een drempel, dan kom je als het ware in een andere wereld. Als je bij iemand thuis binnenkomt, dan verlaat je de straat, het dagelijks leven, en treed je binnen in het intieme van iemand. Zo gebeurt het in zekere zin ook wanneer we de drempel van de kerk overschrijden. We verlaten dan ons dagelijks leven, en we treden binnen in een andere realiteit, die van God. Niet dat de twee niets met elkaar te maken zouden hebben! Integendeel zelfs! In de liturgie is het belangrijk dat ook ons gewone leven kan meezinderen. Maar toch is datgene wat in een kerkgebouw gebeurt van een andere orde dan wat er in ons dagelijks leven gebeurt: alles gebeurt er wat plechtiger, wat ingetogener, de taal die er gesproken wordt is anders dan de taal die we met onze vrienden spreken of de taal die we in een krant lezen. Ze is 'verhevener', 'poëtischer'. We stellen in een kerk ook handelingen

die we anders niet doen, we bewegen er ons anders. En vooral: we praten in een kerk ook met een meer gedempte toon. Dit alles heeft te maken met de eerbied voor God. Ook de enorme volumes van een kerk helpen ons daarbij. Trouwens, de deur van een kerkgebouw is ook meestal groot en indrukwekkend, heel vaak op de koop toe ook rijkelijk versierd. Dit was om de mensen te laten zien dat ze een soort van 'heilige ruimte' binnentraden. De deur van een kerk is dus met andere woorden een belangrijk symbool, het herinnert ons eraan dat we een andere realiteit binnenstappen.

De doopvont

De doopvont is in de meeste kerken een versierd bekken op een voet. Vaak staat deze doopvont ook nog in een soort van 'doopkapel'. Het is in deze doopvont dat het doopwater wordt gegoten en waarin of waarboven kinderen en volwassenen gedoopt worden. Dit doopsel gebeurt tegenwoordig meestal door het gieten van wat doopwater over het hoofd, en dit 'in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest'. Heel lang geleden gebeurde dopen echter door onderdompeling. Vandaar ook dat vroeger de doopvont eerder een heus bassin in de vloer was! Soms zie je dit nog in bepaalde kerken, o.a. in Italië. In ieder geval staat de doopvont meestal achteraan in de kerk.

Dat de doopvont achteraan staat is niet zonder betekenis. Door gedoopt te worden, wordt iemand opgenomen in de geloofsgemeenschap. Wanneer je gedoopt bent, dan behoort je tot de familie van mensen die geloven in Jezus Christus. Meer nog, door het doopsel worden we verbonden met Jezus Christus zelf. Door ons te laten dopen zeggen we dat we in zijn voetspoor willen gaan leven, dat we Hem willen navolgen, dat we met Hem ons hele leven in relatie willen treden. Telkens wanneer we als christen dus binnenkomen in een kerk, worden we herinnerd aan ons doopsel, alleen al door het feit dat één van de eerste dingen die we zien de doopvont is.

Kerkrichting

Moslams richten zich naar Mekka wanneer ze bidden. Ook christenen richten zich naar een bepaald punt. Elk kerkgebouw is immers gericht op het Oosten. Deze richting is niet zomaar lukraak gekozen. Integendeel! Het Oosten is de plek van de opgaande zon, de plek waar het licht ontluikt. Jezus wordt vaak in de Bijbel beschouwd als het licht dat de duisternis verjaagt en alles verlicht (vooral in het Johannesevangelie). Deze uitwendige gerichtheid naar het Oosten symboliseert dus de gerichtheid van ons hart op Jezus, als diegene van wie we alles te verwachten hebben, als diegene die ons kan verlichten, die onze duisternis kan verjagen. In het scheppingsverhaal lezen we ook dat de tuin van Eden, het paradijs, in het Oosten lag (Gen 2, 8). Als we ons in de kerk naar het Oosten richten, richten we ons dus ook op het paradijs. We houden onze blik gericht op een nieuwe toekomst, op het mooie, het schone.

Ook valt het op dat er in een kerk een schip is (het centrale gedeelte waar de stoelen voor de gelovigen staan) en een 'koor'. Dit laatste ligt vaak wat hoger, en daar bevindt zich het altaar en de ambo. Soms is het schip ook nog gescheiden door een 'communiebank' of 'koorbank', dit is een bank waarop men vroeger knielde om ter communie te komen, iets wat nu niet meer gebruikt wordt. Het schip en het koor zijn dus twee duidelijk van elkaar gescheiden delen. In het schip zitten de gelovigen, in het koor de priester, de acolieten, de lectoren, de zangleider. In de meeste kerken staan de stoelen opgesteld in theatervorm, allemaal naar voren gericht. Hier en daar zie je echter ook een andere opstelling, waar de stoelen bijvoorbeeld in een halve

cirkel rond het altaar en de ambo staan. Dit vergroot in ieder geval de betrokkenheid van de gelovigen, en ze krijgen op die manier minder de indruk naar een schouwspel te kijken. Want liturgie vieren is een zaak van iedereen! Het woord komt van de Griekse woorden '*laos*' en '*ergon*', en het betekent 'werk van het volk'. We wonen dus niet de mis bij die de priester viert, maar we vieren eucharistie, en de priester gaat daarin voor.

Altaar

Het woord 'altaar' is oorspronkelijk afkomstig van het Latijnse '*altus*', wat 'hoog' betekent. Het altaar is de plaats waar we de eigenlijke eucharistie vieren. We noemen het de 'tafel dienst', de dienst die gebeurt aan de tafel. Op het altaar worden de gaven van brood en wijn geplaatst, wordt er over die gaven gebeden, en wordt het brood gebroken en de beker gedeeld voor de communie. Wat we doen aan het altaar is gedenken wat Jezus die laatste avond met zijn leerlingen heeft gedaan, het Laatste Avondmaal. Toen heeft hij met hen het brood gebroken en de beker rondgedeeld, en heeft hij hen gevraagd om dit telkens weer te blijven doen tot Zijn gedachtenis, eenmaal Hij gestorven zou zijn. Wat we daar dus doen is herhalen wat Jezus heeft gedaan, omdat Hij het ons gevraagd heeft. Maar dit heeft natuurlijk een diepe betekenis voor ons. Door te herhalen wat Hij heeft gedaan, door te eten van het brood en te drinken uit de beker, willen we alles wat Jezus gezegd en gedaan heeft opnieuw voor de geest halen en hier en nu tegenwoordig stellen, willen we ook uitdrukken dat we zelf in Zijn voetspoor willen treden, dat we net als Hij ook onszelf willen breken en delen voor elkaar.

In de kerk wordt het altaar vaak ook vereerd: de priester bewierookt het altaar, hij kust het altaar, gelovigen knielen voor het altaar, er worden bloemen en kaarsen op het altaar geplaatst,... Het altaar staat immers ook symbool voor Jezus Christus zelf.

Ambo, evangelieboek en preekstoel

In het koor staat naast het altaar ook de ambo. De ambo, letterlijk vertaald 'verhoogde plaats' (het woord Gods werd in het Oude Testament immers vaak gesproken vanop een berg, bijv. de Sinaïberg), is de plek waar het Woord wordt gelezen. Want naast de tafeldienst, die aan het altaar gebeurt, is er immers ook een woorddienst, die aan de tafeldienst voorafgaat. Deze woorddienst gebeurt aan de ambo. De ambo en het altaar zijn dus de twee centrale plaatsen waar de twee grote delen van de eucharistieviering gebeuren: de woorddienst en de tafeldienst. Welk woord weerklinkt vanaf die ambo? Het woord zoals dat opgetekend staat in de Bijbel. De Bijbel bestaat uit het Oude Testament en het Nieuwe Testament. Dit laatste bevat de evangeliën van Marcus, Mattheus, Lucas en Johannes. Daarin vinden we de verhalen over Jezus. In het Nieuwe Testament vind je ook de Handelingen van de apostelen, die ons vertellen over de periode na Jezus' dood, alsook de brieven van Paulus aan verschillende christelijke gemeentes, en tenslotte een merkwaardig boek dat de naam 'Apocalyps' draagt. In het Oude Testament vinden we dan boeken zoals Genesis, de Psalmen, de profeten,... Tijdens de woorddienst wordt dus uit die verschillende boeken voorgelezen, met als hoogtepunt het evangelie. Bij dat evangelie gaat iedereen ook staan, en dit uit respect voor het Woord. Christenen geloven immers dat Jezus aanwezig is in dat woord. We luisteren naar het evangeliëwoord, alsof het Jezus zelf is die daar tot ons spreekt. Vandaar dat het lezen uit het evangelie soms ook gepaard gaat met wierook, brandende kaarsen, het zingen van een refrein terwijl het boek getoond wordt. We mogen zeggen dat Jezus evenzeer aanwezig is in het brood en de wijn op het altaar als in het woord dat voorgelezen wordt aan de ambo.

Daarom moet ook de ambo mooi versierd zijn, eigenlijk even mooi als het altaar. Cesarius van Arles, een belangrijke christelijke geleerde uit de eerste eeuwen, zei ooit dat het onaandachtig beluisteren van het woord van God even erg is als een hostie laten vallen! Meestal wordt het **evangelieboek**, dat bovendien vaak een mooi versierd groot boek is, ook op een mooie standaard geplaatst wanneer er niet uit voorgelezen wordt, en wordt het plechtig mee naar binnen gedragen bij het begin van de viering. Ook dan gaan de mensen staan, opnieuw uit respect voor dit boek, en vooral voor Jezus die we in dit boek herkennen. Na het lezen uit het evangelie geeft de priester meestal een korte uitleg, wat men de homilie of de preek noemt. Het evangelie is immers een boek dat reeds tweeduizend jaar geleden geschreven werd, in een andere tijd, in een andere cultuur, en het is daarom belangrijk om er een woordje uitleg bij te geven, en vooral om te helpen inzien dat dat verhaal van toen ook voor ons mensen vandaag nog heel veel betekenis heeft! Het is een boek van toen voor mensen van nu. Tegenwoordig geeft de priester die uitleg eveneens van achter de ambo, maar vroeger gebeurde dit vanop de **preekstoel**, die je in de meeste kerken nog steeds terugvindt. Die preekstoel stond vooraan of midden in het schip van de kerk. Vaak was er ook een afdakje boven die preekstoel. Dit afdak dient als een soort klankbord. Vroeger waren er immers nog geen micro's, en de priester moest luid praten opdat de gelovigen zouden kunnen horen wat hij zegt. Vandaar dat de preekstoel ook in het midden van de kerk stond, en dit opdat iedereen de preek goed zou kunnen horen. Tegenwoordig wordt de preekstoel niet meer gebruikt.

Kruisbeeld

Helemaal vooraan in de kerk staat of hangt ook een kruisbeeld. Het kruis is een vreemd symbool. Op zich is het een gruwelijk symbool, het is immers het marteltuig waarop Jezus zijn doodstrijd heeft gestreden. De kruisdood was in die tijd immers een doodstraf voor misdadigers. Hoe kan je dan een marteltuig zo vooraan in een kerk hangen, of in je eigen huiskamer? Je hangt toch ook niet een foto op van iemand op zijn doodsbed? En toch is het kruisbeeld één van de sterkste symbolen van het christendom, om niet te zeggen *het* sterkste. De kruisdood van Jezus is eigenlijk een ontvouwing van hoe Hij heeft geleefd. In al wat Hij zei en deed, was Jezus iemand die zichzelf weggaf. Hij dacht niet in de eerste plaats aan zichzelf, maar aan de ander, aan zijn leerlingen, aan de armsten en minsten in zijn samenleving,... Voor hen heeft Hij geleefd, helemaal weggeschonken voor hen. Dat was trouwens ook het teken van het brood op het laatste avondmaal. 'Zo heb ik geleefd', zei Hij, 'als gebroken en weggeschonken brood voor anderen'. Welnu, ook het kruis is teken van Zijn liefde tot het uiterste. Zozeer had Hij zijn mensen lief, dat Hij zelf bereid was om ervoor te sterven. Sterven opdat anderen zouden leven. Soms hoor je wel eens iemand zeggen: 'voor jou zou ik door het vuur gaan'. Welnu, dat is juist wat Jezus deed. Hij had alles over voor de anderen, zelfs sterven aan een kruis. Maar als christen mogen we ons ook niet blindstaren op het kruis. Want het kruis is natuurlijk niet het laatste woord. Na de kruisdood van Jezus komt immers de verrijzenis. Wat we uitdrukken in de verrijzenis is dat Jezus door God uit de doden is opgewekt. En dit 'uit de doden opwekken' was eigenlijk een soort van goddelijke goedkeuring van heel het leven van Jezus. Het was alsof God zei: deze mens is een mens naar mijn hart! Zo heb ik de mens gedroomd! De liefde die deze mens had voor anderen, kan geen einde kennen. Deze liefde vergaat nooit. Daarom heeft Hij Hem uit de doden opgewekt. Je zou kunnen zeggen dat met de verrijzenis God een fluorescerende stift heeft gebruikt en met die stift de naam van Jezus duidelijk heeft doen oplichten. Hij heeft als het ware willen zeggen: kijk naar deze mens, neem er een voorbeeld aan, heb lief tot het uiterste toe, zoals Hij!

Paaskaars

In de kerk staat ook de paaskaars. Het is die hele grote dikke kaars die vooraan staat, de grootste die wellicht in heel de kerk te vinden is. Deze kaars noemen we de paaskaars, omdat ze ieder jaar met Pasen vernieuwd wordt. Dan wordt deze kaars op de paasnacht, dat is de avond voor Pasen, in duisternis binnengebracht. De viering start namelijk na zonsondergang. Het is dan op dat moment de enige vlam die er is in heel de kerk, een klein, teer vlammetje. Alle aanwezigen hebben dan tijdens die viering een kaarsje in de hand, en al die kaarsen worden dan ontstoken aan de paaskaars, waardoor dat kleine vlammetje heel de kerk in een zee van licht doet baden. Die paaskaars is dan het symbool van de verrezen Christus. Met Pasen vieren we immers dat God Jezus uit de doden heeft doen opstaan, dat Hij uit de dood opnieuw leven heeft doen ontstaan, dat Hij met andere woorden licht heeft gebracht in de duisternis. En dat symboliseert het binnenbrengen van de paaskaars in de duistere kerk. God is in staat om de duisternis die er is te verdrijven. Als dat geen teken van hoop is! De paaskaars, als symbool hiervan, als symbool van het feit dat God Jezus uit de doden heeft opgewekt, als symbool van het feit dat God het licht kan laten overwinnen op de duisternis, blijft heel de paastijd branden. De paastijd duurt van Paasdag tot het feest van Pinksteren (vijftig dagen later, '*pentecoste*' betekent trouwens ook 'vijftigste dag'), de dag waarop we vieren dat God ons Zijn Geest heeft geschonken. De paaskaars is meestal ook opvallend versierd, meestal met een kruis, de Griekse letters *alfa* en *omega*, wat symbool staat voor het feit dat Jezus het begin (*alfa*) en het einde (*omega*) is, ons alles dus. (Soms worden er ook nog vijf wierookkorrels op de kaars gestoken, meer bepaald op de uiteinden en het kruispunt van het kruis; dit symboliseert de geurige kruiden waarmee de vrouwen het lichaam van Jezus hadden gebalsemd nadat hij gestorven was.) Buiten de paastijd wordt de paaskaars aangestoken tijdens een doopviering (vandaar dat hij soms ook in sommige kerken vlak bij de doopvont staat i.p.v. helemaal vooraan) en bij een uitvaart. Dit zijn immers twee gebeurtenissen die nauw verbonden zijn met het thema van de verrijzenis. Als we gedoopt worden hebben we deel aan de verrijzenis van Jezus, we leggen de oude mens af en we worden een nieuwe mens, een mens naar het voorbeeld van Jezus. En bij een uitvaart geloven we dat wat aan Jezus gebeurd is, namelijk dat Hij uit de doden is opgewekt, ook aan elk van ons zal gebeuren.

Tabernakel

In de kerk vinden we ook een vreemd koffertje, het lijkt wel een kleine brandkast. Ze staat ofwel in het midden, centraal in het koor, ofwel links of rechts vooraan op een zijaltaar. Het is het 'tabernakel'. In dat tabernakel worden de geconsacreerde hosties van de eucharistieviering bewaard. Deze hosties dienen dan voor de communie voor de zieken en bejaarden, voor al diegenen die niet in de mogelijkheid zijn om zelf naar de eucharistie te komen. Ook kan de communie op die manier gegeven worden aan de mensen die stervende zijn, zodat ze nog een laatste keer ter communie kunnen gaan (men noemt dit het *viaticum*). Wanneer er in het tabernakel hosties zitten, dan staat er steeds een brandende kaars naast het tabernakel, als teken van die aanwezigheid (die brandende kaars wordt de '*godslamp*' genoemd). Deze lamp blijft dan dag en nacht branden en wordt niet gedoofd.

Het woord '*tabernakel*' komt van het Latijnse '*tabernaculum*' en betekent 'tent'. In het Oude Testament lezen we immers dat de ark van het verbond in een tent werd bewaard. Het Joodse volk had dan nog geen vaste plek, maar trok rond. Het waren nomaden. De ark van het verbond stond symbool voor God. Veel tabernakels in onze kerken gelijken eigenlijk ook een

beetje op een tent. Ook in onze kerken is het tabernakel een soort plek waar God woont. In de hostie herkennen we immers God zelf die tastbaar wordt. Vandaar ook dat vele mensen knielen of buigen wanneer ze het tabernakel voorbijlopen, uit eerbied, uit respect voor God. Maar ook herinnert het tabernakel ons aan datgene waartoe elk van ons uitgenodigd is: om zelf 'tabernakel' te worden, om zelf een woonplaats te worden waar God kan wonen. Want onze God is geen God die veraf is, maar die heel dichtbij is. Dat geloven wij. En Hij leeft in elk van ons, in elke mens van goede wil. Wanneer wij naar het tabernakel kijken, worden we uitgenodigd om God zijn intrek te laten nemen in ons eigen hart, zodat we zelf een woonplaats voor God worden.

Biechtstoel

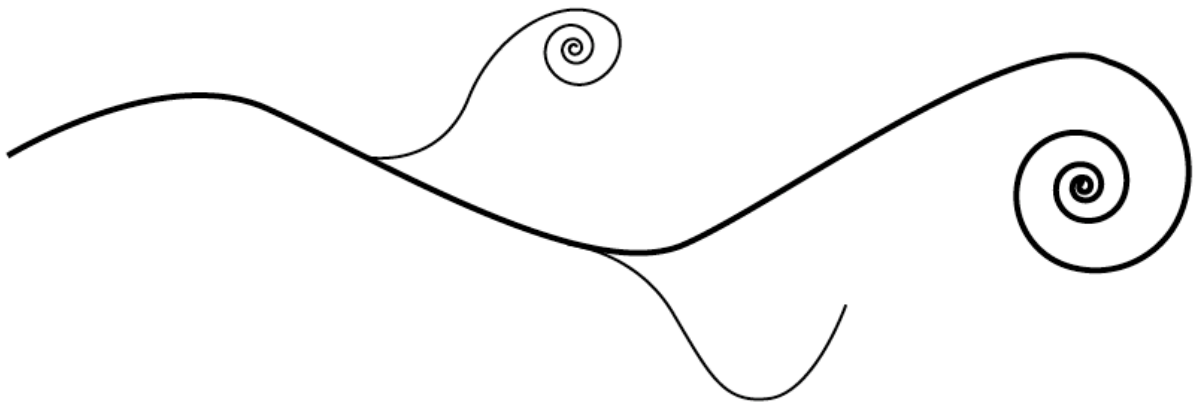
In veel kerken vind je ook een bizar stuk meubilair: een hokje met deurtjes en gordijntjes, meestal met drie verschillende compartimenten, twee open en één gesloten. In het midden is een stoel aangebracht voor de biechtvader, aan weerszijden is er een knielbankje voor de biechteling, de tussenwanden zijn met een afsluitbaar hekwerk doorbroken. Dit noemen we de biechtstoel. Ze werd vroeger (en hier en daar ook nu nog) gebruikt voor het sacrament van de biecht, het sacrament van de verzoening. We geloven immers dat God een barmhartige Vader is, iemand die ons telkens weer opnieuw nieuwe kansen wil geven, die ons niet vastspijkt op wat we verkeerd hebben gedaan. In het sacrament van de biecht mogen we die barmhartigheid van God ervaren. Daar spreken mensen (de biechteling) dan uit wat op hun hart ligt, waar ze spijt van hebben, waar ze hun leven willen beteren of veranderen. Ze spreken dit uit tegenover de priester (de biechtvader). Deze laatste mag dan, in naam van God, vergiffenis schenken en Gods barmhartigheid toezeggen. Het sacrament van de biecht is dus een moment van ommekeer, waar we uitdrukken dat we anders willen gaan leven, en waar we Gods liefde en steun hiervoor mogen ontvangen. Niet zo heel veel mensen ontvangen dit sacrament nog, wat wel jammer is, want het is een heel mooi sacrament en kan ons helpen om van dag tot dag meer te gaan leven in het voetspoor van Jezus. Als het sacrament vandaag gebeurt, vindt dit niet altijd meer plaats in de biechtstoel, maar kan dit ook gewoon op twee losstaande stoelen.

Heiligenbeelden en iconen

In vele kerken staan er ook beelden. Het zijn vaak beelden van Maria en van heiligen. De Kerk kent heel wat heiligen. Het zijn mensen die, nadat ze gestorven zijn, door de Kerk heilig worden verklaard, en daarmee wordt uitgedrukt dat deze mannen en vrouwen iets bijzonders hebben, dat ze op de één of andere manier een voorbeeld kunnen zijn voor ons als christenen. Je zou ze wat kunnen vergelijken met helden, met mensen waar we vandaag de dag naar opkijken. Heiligen hebben op hun eigen wijze Jezus gevolgd in hun tijd en hun cultuur. Sommige van die heiligen hebben misschien een bijzondere plaats in het leven van mensen. Ze roepen ze te hulp op bepaalde momenten, ze bidden tot hen, hun leefwijze of hun geschriften inspireren hen. Of misschien zijn we van oordeel dat die vele heiligen ons maar bitter weinig zeggen, dat ze veraf staan van ons concreet dagelijks leven. Want wanneer we denken aan heiligen, dan hebben we vaak de indruk dat het gaat om mensen die op de één of andere manier perfect zijn, volmaakt en vlekkeloos. Zo heel anders dan onze levenservaring! Maar wanneer we wat dieper kennismaken met sommige van die heiligen, dan moeten we vaststellen dat ook zij maar gewone mensen waren, mensen met hun eigen hebbelikheden

en hun eigen kleine kantjes. Wat maakt hen dan zo bijzonder? Wat is het dat hen 'heilig' maakt? Kunnen we niet zeggen dat heiligen een venster op God zijn? Heiligen verwijzen naar iets meer. Zo was Pater Damiaan bijvoorbeeld iemand die Gods aandacht voor de zieken en de uitgestotenen zichtbaar maakte. Elke heilige deed dit op zijn of haar eigen manier. Zo hebben zij deze wereld geheiligd, hebben ze heil gebracht op de plek die hen geschonken was, hebben zij een gelaat en een gestalte gegeven aan God in de wereld en in de tijd waarin zij leefden, hebben ze meegebouwd aan Gods droom met ons mensen. Als je de heiligen op die manier bekijkt, niet als volmaakte wezens waar we niet bij kunnen, maar als mensen die een venster waren op God en zo de wereld geheiligd hebben, dan staan ze niet langer meer zo ver van ons af, maar kunnen ze een voorbeeld zijn voor elk van ons. Is immers niet ieder van ons uitgenodigd om met onze eigen talenten, op onze eigen manier, in onze eigen tijd een doorkijk naar God te zijn? En is het niet onze taak om deze wereld te heiligen, om van de aarde die ons is toevertrouwd een plaats te maken waar geluk is voor elke mens? Met andere woorden, zijn ook wij niet geroepen tot heiligheid?

In sommige kerken vind je geen heiligenbeelden, maar iconen. Iconen zijn schilderijen op hout die gebruikt worden in de Byzantijnse kerk. Ze zijn dus als het ware de heiligenbeelden van de Oosterse kerk.

Heb je zelf voorbeelden van good practice bij een rondleiding in een kerk of heb je tips en ervaringen die je met ons wilt delen? We vernemen het graag! Je kan ons contacteren via ijdb Brussel@ijd.be of op het nummer 02 533 29 20